

دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

دانشکده پزشکی

پایان نامه :

جهت دریافت درجه دکترای پزشکی

موضوع:

بررسی مقایسه ای میزان آگاهی زنان واجد شرایط (۴۹-۱۵ ساله) تحت پوشش مراکز بهداشتی درمانی شهر اردبیل در خصوص روشهای تنظیم خانواده قبل وبعد از مطالعه جزوه آموزشی در سال ۸۰-۱۳۷۹

استاد راهنما:

جناب آقای ناطق عباسقلی زاده

فوق لیسانس آموزش بهداشت، عضو هیئت علمی و مدیر گروه بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

اساتید مشاور:

جناب آقای دکتر مهرداد میرزازجیمی

پورد تخصصی کودکان ونوزادن، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

جناب آقای دکتر منوچهر براک

پورد تخصصی کودکان ونوزادن، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

پژوهش و نگارش :

مهدی صمدزاده

سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹

شماره پایان نامه: ۴۵۰

تقدیم به:

استاد ارجمند

جناب آقای حاج ناطق عباسقلی زاده

که با صبر و راهنمایی دلسوزانه خویش

هدایت گر من بودند.

جناب آقای دکتر مهرداد میرزا رحیمی

و

جناب آقای دکتر منوچهر براک

که مصیبت مرا در تهیه این پایان نامه

یاری نمودند.

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم

که کلام در بیان مهربانی ها و

قلم در نگارش فداکاریهایشان

ناتوان است.

و

تقدیم به:

خواهران مهربانم و برادران عزیزم

ستارگان امید بخشی که لبخندشان

گرمی بخش زندگیم بود.

تقدیم به:

استادان گرانقدرمان،

آنان که معلم اخلاق بودند

تواضع را از آنها آموختیم،

مقامشان را ارج می نهیم

9

بر افتخار شاگردیشان می بالیم

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده (Abstract).....	۱
فصل اول : معرفی پژوهش.....	۲
مقدمه.....	۳
۱-۱. بیان مسئله:.....	۳
۱-۲. اهمیت موضوع:.....	۳
۱-۳. اهداف پژوهش:.....	۴
فصل دوم: روش پژوهش.....	۵
۱-۲. سوالات پژوهش:.....	۶
۲-۲. متغیرهای مورد بررسی:.....	۶
۲-۳. روش مطالعه:.....	۶
۲-۴. روش گردآوری اطلاعات.....	۶
۲-۵. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:.....	۶
۲-۶. مراحل انجام پژوهش:.....	۶
۲-۷. جامعه مورد مطالعه:.....	۷
۲-۸. محدودیت ها و مزایای پژوهش:.....	۷
فصل سوم: کلیاتی درباره جمعیت و تنظیم خانواده و انواع روشهای تنظیم خانواده.....	۸
جمعیت جهان.....	۹
وضعیت رشد جمعیت در ایران.....	۱۰
ساختار جمعیتی و توزیع آن.....	۱۰
برنامه جمعیتی مال متحد.....	۱۲
بهداشت باروری و تنظیم خانواده.....	۱۳
هدف از اجرای برنامه های جمعیت و تنظیم خانواده.....	۱۴
قانون تنظیم خانواده و جمعیت.....	۱۵
تنظیم خانواده از دیدگاه مذاهب مختلف.....	۱۷
اسلام و تنظیم خانواده.....	۱۷
عنوان	صفحه

۱۸	..... مسیحیت و تنظیم خانواده
۱۸	..... یهود و تنظیم خانواده
۱۹	..... آشنایی با انواع روشهای تنظیم خانواده
۱۹	..... قرص های خوراکی از نوع ترکیبی
۳۷	..... قرص شیر دهی (لاینسترنول)(LYNESTRENOL)
۳۹	..... آی - یو - دی (Intra Uterin Device) (IUD)
۵۴	..... آمپولهای تزریقی پروژسترونی
۶۹	..... نورپلانت (کپسولهای کاشتی)
۸۵	..... کاندوم (غلاف)
۹۰	..... توبکتومی (بستن لوله در زنان)
۹۷	..... وازکتومی
۱۰۵	..... فصل چهارم: یافته های پژوهش و بحث در نتایج
۱۰۶	..... ۱-۴- بحث و نتیجه
۱۱۱	..... ۲-۴- پیشنهادات
۱۱۲	..... ۳-۴- جداول ونمودارها
۱۳۷	..... فصل پنجم:ضمیمه
۱۳۸	..... ۱-۵- پرسشنامه
۱۴۰	..... ۲-۵- جزوه آموزشی
۱۵۰	..... منابع و مآخذ :

افزایش جمعیت اگر فراتر امکانات طبیعی موجود در یک منطقه باشد. به یک مشکل اجتماعی - اقتصادی پیچیده تبدیل می شود که اثرات زیبار آن را در ابعاد مختلف از جمله: منابع تأمین غذا، وضعیت خانوار و بهداشت، آموزش و پرورش، وضعیت مسکن، اشتغال، رشد بی رویه شهرنشینی، وضعیت اقتصادی جامعه، توزیع سنی، جمعیت منابع طبیعی، محیط زیست، منابع آب و... می تواند مشاهده کرد.

رشد جمعیت به ایران نیز در دو دهه اخیر چنان افزایشی پیدا کرده که در مقاطعی به رشد انفجاری رسیده و اکنون پیامدهای این رشد سریع به خوبی محسوس است و در آینده هم تا مدت‌ها ادامه خواهد یافت، اینجاست که لزوم اجرای برنامه‌های کنترل جمعیت و تنظیم خانواده و گسترش آن پیش می‌آید، لذا حسن اجرای چنین برنامه‌هایی مستلزم مشارکت آگاهانه همه افراد و مسئولین ذریب و خانواده‌هاست و چنین مشارکتی جز با آموزش فراهم نخواهد شد، با توجه به اینکه خود مسئله آموزش نیازمند یکسری شرایط از جمله برنامه ریزی دقیق، تأمین نیروی انسانی ماهر، ابزار و امکانات لازم و صرف هزینه و وقت ... است، بر این مبنا برای سازمانها و تشکیلات مربوطه مهم است که بدانند این آموزش تا چه اندازه می‌تواند در ارتقای سطح آگاهی افراد واجد شرایط در خصوص برنامه‌های تنظیم خانواده موثر باشد. هدف کلی اجرای طرح ما نیز رویکردی به این قضیه است، ما در این پروژه تحقیقاتی، در فاصله زمانی بین دی ماه ۱۳۷۹ تا خرداد ماه ۱۳۸۰ حدود ۱۳۸ نفر از خانم‌های باسواد واجد شرایط ۱۵-۴۹ سال که تحت پوشش مراکز بهداشتی، درمانی شهرداری‌بیل هستند به طور تصادفی انتخاب کرده و میزان آگاهی آنها را در مورد تنظیم خانواده و انواع روشهای آن مورد سنجش قرار دادیم که این سنجش در دو مرحله قبل و بعد از مطالعه مرحله، استخراج و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت، در ضمن اطلاعات حاصله با آزمونهای MC.Nemar و T-Test نیز مورد آنالیز آماری قرار گرفت که این آزمونها نیز، تأثیر مثبت آموزش را در نمونه مورد بررسی، تأیید نمودند.

فصل اول

معرفی پژوهش

مقدمه

۱-۲. بیان مسئله و اهمیت موضوع:

جمعیت جهان در طول سده‌های متوالی با آهنگی بسیار بطئی و به اندازه لازم برای بقای انسان رو به افزایش بوده است، ولی از آغاز انقلاب صنعتی در میانه قرن هفدهم و با بهبود نسبی کیفیت زندگی و اقدامات بهسازی و بهداشت محیط آهنگ رشد جمعیت شتاب بیشتری به خود گرفت و از نیمه دوم قرن بیستم با کشف داروهای ضد میکروبی و دستیابی به روشهای مؤثر در کنترل اکثر بیماریهای واگیر و بهبود مراقبتهای بهداشتی حتی در کشورهای در حال توسعه رشد جمعیت سریعتر شد، افزایش جمعیت اگر فراتر از امکانات طبیعی باشد به یک مشکل اجتماعی - اقتصادی پیچیده تبدیل می شود که اثرات زیانبار آن را در ابعاد مختلف (از جمله: منابع تأمین غذا، وضعیت خانوار و بهداشت، آموزش و پرورش، وضعیت مسکن، اشتغال، رشد بی رویه شهرنشینی، وضعیت اقتصادی جامعه، توزیع سنی جمعیت، منابع طبیعی محیط زیست، منابع آب و ...) می توان مشاهده کرد. رشد جمعیت در ایران نیز در دو دهه اخیر چنان افزایش پیدا کرده که در مقاطعی به رشد انفجاری رسید، و اکنون پیامدهای این رشد سریع به خوبی محسوس است و در آینده هم تا مدتها ادامه خواهد یافت، اینجاست که لزوم اجرای برنامه های کنترل جمعیت و تنظیم آن پیش می آید، لذا حسن اجرای برنامه های تنظیم خانواده مستلزم مشارکت آگاهانه، داوطلبانه و فعالانه همه افراد و مسئولین ذیربط و خانواده هاست و چنین مشارکتی جز با آموزش آنها در سطح کلان فراهم نخواهد شد و با توجه به اینکه خود مسئله آموزش نیازمند یکسری شرایط از جمله برنامه ریزی دقیق، تأمین نیروی انسانی ماهر، ابزار و امکانات لازم و صرف هزینه و وقت و ... است برای این مبنا برای سازمانها و تشکیلات مربوطه مهم است که بدانند این آموزش تا چه اندازه می تواند در ارتقای سطح آگاهی افراد واجد شرایط در خصوص برنامه های تنظیم خانواده مؤثر باشد، به عبارتی میزان هزینه - اثر بخشی (Cost - Effective) برنامه های خود را در این مورد تخمین بزنند، هدف کلی از اجرای طرح ما نیز رویکردی به این قضیه بود تا با بکارگیری این برنامه در سطح شهر اردبیل (مراکز بهداشتی ، درمانی شهر اردبیل) و نتایج بدست آمده از آن، گام های بعدی در خصوص تصمیم برای اجرای این برنامه در سطح کلان (استانی - کشوری) برداشته شود.

۱-۳ اهداف پژوهش:

هدف کلی: مقایسه سطح آگاهی در خصوص روشهای تنظیم خانواده قبل و بعد از مطالعه جزوه آموزشی در زنان واجد شرایط (۴۹-۱۵ ساله) تحت پوشش مراکز بهداشتی، درمانی شهر اردبیل در سال ۸۰-۱۳۷۹

اهداف جزئی: تعیین تأثیر سطح سواد، سن ازدواج، تفاوت سنی زوجین، اشتغال مادر، سطح درآمد خانواده، تفاهم اخلاقی زوجین و ... در استفاده از روشهای تنظیم خانواده.

...

در خصوص روشهای تدریس خانواده

بررسی مقایسه ای میزان آگاهی زنان ۱۴-۱۵ ساله در خصوص روشهای تدریس خانواده

فصل دوم

روش پژوهش

۱-۲. سوالات پژوهش:

۱- آیا بین سطح سواد مادر و استفاده از وسایل تنظیم خانواده ارتباطی وجود دارد؟

۲- اشتغال مادر تا چه اندازه در استفاده از روشهای تنظیم خانواده دخیل است؟

۳- سن ازدواج و تفاوت سنی زوجین چه تأثیری در استفاده از وسایل تنظیم خانواده دارد؟

۴- آیا بین سطح درآمد خانواده و استفاده از وسایل تنظیم خانواده ارتباطی هست؟

۵- زوجین در استفاده از روش تنظیم خانواده تا چه حدی تفاهم دارند؟

۶- میزان آگاهی خانم های شرکت کننده در طرح در مورد روشهای تنظیم خانواده تا چه حدی است و این آگاهی بعد از مطالعه جزوه آموزشی چه تغییری داشته است؟

۲-۲. متغیرهای مورد بررسی:

آگاهی، وسایل تنظیم خانواده، زنان، سواد، سن، سن ازدواج، اشتغال، سطح درآمد، تفاهم بین زوجین و...

۲-۳. روش مطالعه:

تجربی، کاربردی، آینده نگر

۲-۴. روش گردآوری اطلاعات

بررسی متون و تدوین پرسشنامه و جزوه آموزشی و ارائه جزوات به مادران واجد شرایط تحت پوشش مراکز بهداشتی، درمانی شهر اردبیل و تکمیل پرسشنامه قبل و بعد از مطالعه جزوه آموزشی در فاصله زمانی بین دی ماه ۱۳۷۹ لغایت خرداد ماه ۱۳۸۰

۲-۵. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:

تجزیه و تحلیل توصیفی جداول آماری و نمودارها

۲-۶. مراحل انجام پژوهش:

-مطالعات کتابخانه ای

-طراحی پرسشنامه و تدوین جزوه آموزشی

-ارائه و تکمیل پرسشنامه توسط افراد شرکت کننده در طرح (قبل از آموزشی)

-ارائه جزوه آموزشی به افراد مورد مطالعه و تکمیل مجدد پرسشنامه بعد از مطالعه

جزوه (بعد از آموزش)

- استخراج اطلاعات بعد از تکمیل پرسشنامه